

Timo Ojala

# **Seksuaalirikokset**

EDILEX LAKITIETO OY

© Edilex Lakitieto Oy ja tekijä  
2025

3., uudistettu painos

Kansi: Tiina Lahdelma  
Taitto: Aste Helsinki Oy, Tiina Lahdelma  
Kannen kuva: isaravut / Shutterstock.com

Kustantaja: Edilex Lakitieto Oy  
lakitieto.edilex.fi

ISBN 978-951-37-9515-3

Anna palautetta kirjasta: [toimitus.edilex.kustannus@almamedia.fi](mailto:toimitus.edilex.kustannus@almamedia.fi)

Paino: BoD – Books on Demand, Saksa

# SISÄLLYSLUETTELO

|                                                                                                   |           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| LYHENTEET .....                                                                                   | XI        |
| ESIPUHE .....                                                                                     | XIII      |
| <b>1 JOHDANTO.....</b>                                                                            | <b>1</b>  |
| 1.1 Aluksi .....                                                                                  | 1         |
| 1.2 Seksuaalirikosten yleisyys.....                                                               | 7         |
| 1.3 Seksuaalirikoksia koskeva kirjallisuus.....                                                   | 16        |
| 1.4 Tässä kirjassa käsiteltävät kysymykset .....                                                  | 19        |
| 1.5 Tutkimukselliset ja tutkimuseettiset lähtökohdat.....                                         | 20        |
| <b>2 SEKSUAALIRIKOKSIA KOSKEVIEN RANGAISTUSSÄÄNNÖSTEN<br/>    KESKEISIMMÄT MUUTOKSET.....</b>     | <b>25</b> |
| 2.1 Raiskausta koskevan sääntelyn muutoksen<br>taustalla olevat syyt .....                        | 25        |
| 2.2 Suostumuksen puuttuminen kokonaisuudistuksen keskeisenä<br>lähtökohtana.....                  | 35        |
| 2.3 Seksuaalinen hyväksikäyttö.....                                                               | 37        |
| 2.4 Seksuaalisen ahdistelun tekotapojen laajentuminen .....                                       | 38        |
| 2.5 Seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen.....                                                  | 39        |
| 2.6 Muita rangaistussäännösten muutoksia.....                                                     | 39        |
| 2.7 Sukupuoliyhteyden määritelmän muutos.....                                                     | 40        |
| 2.8 Syyteoikeutta koskevat muutokset .....                                                        | 40        |
| 2.9 Rangaistuskäytännön ankaroitumista koskeva tavoite.....                                       | 41        |
| <b>3 RANGAISTUSSÄÄNNÖKSISSÄ TAPAHTUNEET MUUTOKSET<br/>    JA SOVELLETTAVAN LAIN VALINTA .....</b> | <b>45</b> |
| 3.1 Lähtökohta sovellettavan lain valinnassa .....                                                | 45        |
| 3.2 Rikoksen yksiköinti seksuaalirikoksissa .....                                                 | 46        |
| 3.2.1 Lähtökohtia.....                                                                            | 46        |
| 3.2.2 Yksi tekijä ja useita uhreja .....                                                          | 48        |
| 3.2.3 Yksi tekijä ja useita yhteen uhriin kohdistuvia tekoja .....                                | 50        |
| 3.2.4 Useita tekijöitä ja yksi uhri.....                                                          | 54        |
| 3.2.5 Raiskausrikosten yksiköinti.....                                                            | 55        |
| 3.3 Pitkäkestoiset rikokset ja tekoon sovellettava laki .....                                     | 57        |
| 3.3.1 Lähtökohta.....                                                                             | 57        |
| 3.3.2 Johtopäätökset.....                                                                         | 60        |

|          |                                                                                                  |           |
|----------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 3.4      | Sovellettavan lain valintaa koskevat eri tilanteet muuttuneiden seksuaalirikosten kohdalla.....  | 62        |
| 3.4.1    | Raiskausta koskevan sääntelyn muutokset .....                                                    | 62        |
| 3.4.2    | Seksuaalinen kajoaminen.....                                                                     | 64        |
| 3.4.3    | Sukupuoliyhteyden määrittelyssä tapahtuneet muutokset .....                                      | 64        |
| 3.4.4    | Seksuaalisen ahdistelun tekotapojen laajentuminen.....                                           | 65        |
| 3.4.5    | Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten arviointi.....                                            | 67        |
| 3.4.6    | Syyteoikeutta ja toimenpiteistä luopumista koskevat muutokset .....                              | 70        |
| 3.5      | Vanhentuminen .....                                                                              | 73        |
| <b>4</b> | <b>RAISKAUS .....</b>                                                                            | <b>77</b> |
| 4.1      | Aluksi .....                                                                                     | 77        |
| 4.2      | Raiskaussääntelyn kehitys .....                                                                  | 78        |
| 4.3      | Vuoden 2023 kokonaisuudistus – suostumuksen puuttuminen ...                                      | 87        |
| 4.4      | Raiskaus selvitysten ja tilastojen valossa.....                                                  | 88        |
| 4.5      | Raiskauksessa edellytettävä sukupuoliyhteys.....                                                 | 91        |
| 4.5.1    | Sukupuoliyhteyden määritelmä.....                                                                | 91        |
| 4.5.2    | Sukupuoliyhteyden täyttävät toimet .....                                                         | 92        |
| 4.5.3    | Milloin tunkeutuminen on edennyt sukupuoliyhteyteen saakka? .....                                | 96        |
| 4.5.4    | Milloin sukuelimen tai peräaukon koskeminen on sukupuoliyhteys?.....                             | 100       |
| 4.6      | Raiskauksen tekotavat .....                                                                      | 101       |
| 4.6.1    | Rangaistussäännöksen rakenne .....                                                               | 101       |
| 4.6.2    | Vapaaehtoinen osallistuminen.....                                                                | 102       |
| 4.6.3    | Raiskausta koskevat tunnusmerkistökijät.....                                                     | 107       |
| 4.6.3.1  | Sukupuoliyhteyteen osallistumisen vapaaehtoisuus                                                 | 107       |
| 4.6.3.2  | Väkivallan käyttö .....                                                                          | 111       |
| 4.6.3.3  | Uhkauksella pakottaminen .....                                                                   | 120       |
| 4.6.4    | Raiskauksessa käytetyn väkivallan suhde pahoinpitelyä koskevaan rangaistussäännökseen .....      | 126       |
| 4.7      | Olosuhteet, joissa henkilö ei ole voinut muodostaa tai ilmaista tahtoaan sukupuoliyhteyteen..... | 126       |
| 4.7.1    | Aluksi.....                                                                                      | 126       |
| 4.7.2    | Tiedottomuus, voimakas päihtymystila ja heikentynyt tajunnantila .....                           | 128       |
| 4.7.3    | Sairaus ja vammaisuus sekä niiden vaikutus tahdonmuodostuskykyyn .....                           | 139       |
| 4.7.4    | Pelkotilan vaikutus tahdonmuodostuskykyyn .....                                                  | 140       |
| 4.7.5    | Tilanteen äkillisyys .....                                                                       | 141       |
| 4.7.6    | Erityisen valta-aseman vakava väärinkäyttö .....                                                 | 142       |
| 4.7.7    | Tahdonmuodostuskykyyn vaikuttava muu syy.....                                                    | 147       |
| 4.8      | Raiskauksen yritykset .....                                                                      | 147       |

|          |                                                                                                                        |            |
|----------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 4.9      | Tuleeko tekijän olla sukupuoliyhteyden toteuttaja eli tekijäasemasta raiskauksessa.....                                | 152        |
| 4.10     | Tekijäkumppanuus .....                                                                                                 | 153        |
| 4.11     | Raiskaus ja HIV .....                                                                                                  | 153        |
| 4.12     | Lopuksi.....                                                                                                           | 155        |
| <b>5</b> | <b>TÖRKEÄ RAISKAUS .....</b>                                                                                           | <b>157</b> |
| 5.1      | Aluksi .....                                                                                                           | 157        |
| 5.2      | Ankaroittamisperusteet.....                                                                                            | 158        |
| 5.2.1    | Yleistä ankaroittamisperusteista .....                                                                                 | 158        |
| 5.2.2    | Vakavan väkivallan käyttäminen tai sellaisella uhkaaminen .....                                                        | 159        |
| 5.2.3    | Vaikean ruumiinvamman, vakavan sairauden tai hengenvaarallisen tilan aiheuttaminen .....                               | 165        |
| 5.2.4    | Rikoksen tekee useampi kuin yksi henkilö .....                                                                         | 170        |
| 5.2.5    | Rikoksella aiheutetaan erityisen tuntuva henkistä tai ruumiillista kärsimystä .....                                    | 171        |
| 5.2.6    | Raiskaus tehdään erityisen raa'alla, julmalla tai nöyryyttävällä tavalla .....                                         | 175        |
| 5.2.7    | Raiskauksen kohteena on kahdeksaatoista vuotta nuorempi lapsi .....                                                    | 181        |
| 5.3      | Raiskauksen kokonaistörkeyttä koskeva arvostelu.....                                                                   | 191        |
| 5.4      | Lopuksi.....                                                                                                           | 195        |
| <b>6</b> | <b>RAISKAUKSEN JA TÖRKEÄN RAISKAUKSEN RANGAISTUKSET JA VAHINGONKORVAUKSET .....</b>                                    | <b>197</b> |
| 6.1      | Rangaistukset .....                                                                                                    | 197        |
| 6.1.1    | Rangaistuskäytännön tilanne ennen kokonaisuudistusta ..                                                                | 197        |
| 6.1.2    | Rangaistuskäytäntö ennen kokonaisuudistusta.....                                                                       | 199        |
| 6.1.3    | Korkeimman oikeuden rooli rangaistuskäytännön muodostumisessa .....                                                    | 200        |
| 6.1.4    | Raiskausrikosten uuden rangaistustason määrittelyssä huomioon otettavia seikkoja.....                                  | 205        |
| 6.1.5    | Mitkä teonpiirteet raiskauksissa ovat rangaistusten kannalta olennaisia? .....                                         | 210        |
| 6.1.6    | Raiskausrikosten uusi rangaistustaso .....                                                                             | 212        |
| 6.1.7    | Vahingonkorvausvelvollisuuden ja muiden rikoksesta johtuvien seurausten huomioiminen rangaistuksen mittaamisessa ..... | 219        |
| 6.2      | Vahingonkorvaukset .....                                                                                               | 222        |
| 6.2.1    | Erilaiset korvauslajit.....                                                                                            | 222        |
| 6.2.2    | Aineeton henkilövahinko .....                                                                                          | 223        |
| 6.2.3    | Tilapäinen haitta .....                                                                                                | 225        |
| 6.2.4    | Tilapäinen psyykkinen haitta.....                                                                                      | 226        |
| 6.2.5    | Kärsimys .....                                                                                                         | 230        |

|           |                                                                                                                     |            |
|-----------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>7</b>  | <b>SEKSUAALINEN KAJOAMINEN .....</b>                                                                                | <b>237</b> |
| 7.1       | Aluksi .....                                                                                                        | 237        |
| 7.2       | Säännöksen rakenne .....                                                                                            | 238        |
| 7.2.1     | Aluksi.....                                                                                                         | 238        |
| 7.2.2     | Seksuaalinen teko ja seksuaalisen itsemääräämis-<br>oikeuden olennainen loukkaaminen .....                          | 238        |
| 7.2.3     | Seksuaalinen teko.....                                                                                              | 239        |
| 7.2.4     | Mitkä seksuaaliset teot loukkaavat olennaisesti<br>seksuaalista itsemääräämisoikeutta? .....                        | 241        |
| <b>8</b>  | <b>TÖRKEÄ SEKSUAALINEN KAJOAMINEN.....</b>                                                                          | <b>245</b> |
| 8.1       | Aluksi .....                                                                                                        | 245        |
| 8.2       | Vakava henkilöön kohdistuva väkivalta tai sillä uhkaaminen .....                                                    | 245        |
| 8.3       | Erityisen tuntuva henkisen tai ruumiillisen kärsimyksen<br>aiheuttaminen taikka erityisen nöyryyttävä tekotapa..... | 248        |
| 8.3.1     | Aluksi.....                                                                                                         | 248        |
| 8.3.2     | Henkinen tai ruumiillinen kärsimys .....                                                                            | 248        |
| 8.3.3     | Erityisen nöyryyttävä tekotapa .....                                                                                | 251        |
| 8.4       | Kahdeksaatoista vuotta nuorempi lapsi seksuaalisen kajoamisen<br>kohteena .....                                     | 253        |
| <b>9</b>  | <b>SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ.....</b>                                                                               | <b>265</b> |
| 9.1       | Seksuaalisen hyväksikäytön yleiset kriteerit .....                                                                  | 265        |
| 9.2       | Aseman hyväksikäyttö .....                                                                                          | 268        |
| 9.2.1     | Koulu, laitos, työsuhte tai vapaa-ajan toiminta .....                                                               | 268        |
| 9.2.2     | Uhrin kypsymättömyyden hyväksikäyttö .....                                                                          | 271        |
| 9.2.3     | Sairaus, vammaisuus tai muu heikkoudentila.....                                                                     | 274        |
| 9.2.4     | Erityisen valta-aseman väärinkäyttö .....                                                                           | 276        |
| 9.3       | Lopuksi.....                                                                                                        | 277        |
| <b>10</b> | <b>SEKSUAALINEN AHDISTELU.....</b>                                                                                  | <b>279</b> |
| 10.1      | Aluksi .....                                                                                                        | 279        |
| 10.2      | Säätelyn historiaa .....                                                                                            | 281        |
| 10.3      | Seksuaalisen ahdistelun tunnusmerkistön täyttävät tekotavat .....                                                   | 285        |
| 10.3.1    | Aluksi.....                                                                                                         | 285        |
| 10.3.2    | Tekotapojen laajentuminen .....                                                                                     | 285        |
| 10.3.3    | Koskettelemalla tapahtuvat seksuaaliset teot .....                                                                  | 286        |
| 10.3.4    | Vakavuudeltaan kosketteluun rinnastuvat muut tekotavat .....                                                        | 292        |
| 10.3.5    | "On omiaan" -kriteeri.....                                                                                          | 297        |
| 10.4      | Seksuaalisen ahdistelun suhde muihin seksuaalirikoksiin .....                                                       | 298        |
| 10.5      | Työyhteisössä tapahtuvat koskettelut ja muut seksuaaliset teot..                                                    | 302        |
| 10.5.1    | Tasa-arvolain mukainen seksuaalinen häirintä.....                                                                   | 302        |
| 10.5.2    | Epävarsinainen laiminlyöntirikos ja seksuaalinen<br>ahdistelu.....                                                  | 306        |

|                                   |                                                                                                    |            |
|-----------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 10.6                              | Rangaistuskäytäntö .....                                                                           | 307        |
| 10.7                              | Vahingonkorvaukset .....                                                                           | 307        |
| <b>11</b>                         | <b>SEKSUAALISEN KUVAN LUVATON LEVITTÄMINEN.....</b>                                                | <b>313</b> |
| 11.1                              | Aluksi .....                                                                                       | 313        |
| 11.2                              | Rangaistavat tekotavat .....                                                                       | 314        |
| <b>12</b>                         | <b>TALOUDELLISET SEKSUAALIRIKOKSET .....</b>                                                       | <b>319</b> |
| 12.1                              | Aluksi .....                                                                                       | 319        |
| 12.2                              | Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö.....                                            | 319        |
| 12.3                              | Korvauksen tarjoaminen nuoreen kohdistuvasta<br>seksuaalisesta teosta.....                         | 323        |
| 12.4                              | Paritus ja törkeä paritus .....                                                                    | 325        |
| <b>13</b>                         | <b>ERÄITÄ PROSESSUAALISIA KYSYMYKSIÄ .....</b>                                                     | <b>333</b> |
| 13.1                              | Aluksi .....                                                                                       | 333        |
| 13.2                              | Oikeudenkäynnin julkisuutta koskevat kysymykset.....                                               | 333        |
| 13.3                              | Tuomioistuimen odotustilat ja seksuaalirikoksen uhrin<br>kutsuminen oikeudenkäyntiin.....          | 338        |
| 13.4                              | Seksuaalirikoksen uhrin kuuleminen todistelutarkoituksessa.....                                    | 339        |
| 13.5                              | Vastaaajan oikeus avustajaan.....                                                                  | 343        |
| 13.6                              | Rikoksesta epäillyn oikeus avustajaan ja epäillyn mahdollisuus<br>kyselyoikeuden käyttämiseen..... | 351        |
| 13.7                              | Näytön arviointiin liittyvät erityispiirteet .....                                                 | 352        |
| <b>LÄHTEET .....</b>              |                                                                                                    | <b>361</b> |
|                                   | Kirjallisuus.....                                                                                  | 361        |
|                                   | Virallislähteet.....                                                                               | 367        |
|                                   | Verkkolähteet.....                                                                                 | 370        |
| <b>ASIAHAKEMISTO .....</b>        |                                                                                                    | <b>375</b> |
| <b>OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO.....</b> |                                                                                                    | <b>379</b> |

# ESIPUHE

Seksuaalirikoksia koskevien rangaistusäännösten kokonaisuudistus tuli voimaan vuoden 2023 alussa. Kokonaisuudistus merkitsi lähes kahden vuosikymmenen ajan kestäneiden useiden osittaisuudistusten päättymistä. Uusien seksuaalirikoksia koskevien säännösten tavoitteena on vahvistaa ihmisten seksuaalisen itsemääräämisoikeuden ja henkilökohtaisen koskemattomuuden rikosoikeudellista suojaa. Nykyiset rangaistussäännökset ovat myös aikaisempaa kattavampia. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että seksuaalirikoksia koskeva sääntely ja rikoksista säädettävät rangaistukset ovat uudistuksen jälkeen paremmin nykyisiä oikeudenmukaisuuskäsityksiä vastaavia.

Kokonaisuudistuksen keskeinen tavoite oli muuttaa aikuisiin kohdistuvat seksuaalirikossäännökset suostumuksen puutteeseen perustuviksi. Aikuisiin kohdistuvien seksuaalirikosten tunnusmerkitöt eivät siten perustu enää siihen, onko teon kohdetta pakotettu tai onko hän ollut avuttomassa tilassa, vaan keskeistä on se, onko seksuaalisen teon kohde osallistunut tekoon vapaaehtoisesti. Aikuisiin ja lapsiin kohdistuvat teot arvioidaan rikoslaissa osittain eri lähtökohdista, tekojen erityispiirteet ja niiden eriasteinen moitittavuus huomioiden. Kokonaisuudistuksessa aikuisiin ja lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistussäännökset erotettiin toisistaan siten, että lapsiin kohdistuvissa rikoksissa sovelletaan omia, rikoslain 20 lukuun sijoitettuja rangaistussäännöksiään. Näin lapsiin kohdistuvien rikosten moitittavuutta voitiin arvioida osin uudestaan. Seksuaalirikoksia koskevat säännökset muodostavatkin nykyisin aikaisempaa selkeämmän ja johdonmukaisemman kokonaisuuden.

Seksuaalirikosten kokonaisuudistusta valmisteltaessa ennakoitiin, että seksuaalirikoksia koskevien ilmoitusten määrä tulee kasvamaan uuden sääntelyn aikana. Ilmoitusten kasvu on ollut jopa ennakoitua suurempaa, kun otetaan huomioon, että vuonna 2022 kaikkien seksuaalirikosten ilmoitusten määrä oli noin 5 600 ja vuonna 2024 puolestaan noin 9 600. Aikuisiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa kasvu on ollut prosentuaalisesti voimakkainta seksuaalisessa ahdistelussa, jossa ilmoitusten määrä on vuosien 2022 ja 2024 välisessä vertailussa lähes kaksinkertaistunut reilusta 700 ilmoituksesta lähes

1 450 ilmoitukseen. Ilmoitusten määrä tasaantunee lähivuosina, mutta määrällinen kasvu osoittaa osaltaan, että sääntely on aikaisempaa kattavampaa.

Aikuisiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa on siirrytty niin sanottuun suostumuksen puuttumiseen perustuvaan sääntelytapaan. Rangaistavaa on sukupuoliyhteys tai muu seksuaalinen teko henkilön kanssa, joka ei osallistu siihen vapaaehtoisesti. Sääntelyn logiikka on siten muuttunut ratkaisevasti aikaisemmin voimassa olleeseen sääntelyyn nähden. Uusien säännösten täysimääräinen soveltaminen edellyttää tämän uuden logiikan omaksumista. Vaikuttaisi siltä, että toistaiseksi kaikkia uusien säännösten kiperimpiä soveltamiskysymyksiä ei olla vielä nähty. Ratkaisukäytäntö kuitenkin täydentyy vähitellen, ja nämä kiperimmätkin tapaukset tulevat jossain vaiheessa arvioitaviksi.

Tässä kirjassa olen käynyt läpi aikuisiin kohdistuvia seksuaalirikoksia uuden sääntelyn pohjalta ja pyrkinyt avaamaan muuttuneen sääntelyn tulkintoihin liittyviä kysymyksiä. Painopiste on raiskausrikoksissa, muita aikuisiin kohdistuvia seksuaalirikoksia kuitenkin unohtamatta. Tässä kirjassa ei käsitellä lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia, joita olen käsitellyt vuonna 2024 julkaistussa teoksessani Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset.

Lähestyn seksuaalirikoksia erityisesti rikosoikeudellisesta näkökulmasta. Käsittelen rikoslain rangaistussäännösten tulkintaa eri tekotapojen osalta. Lisäksi käsittelen rangaistus- ja vahingonkorvauskäytäntöä. Olen ottanut kirjan loppuun myös jakson tietyistä erityisesti seksuaalirikosten käsittelyssä esille tulevista prosessuaalisista kysymyksistä. Kirjan avulla on siten mahdollista luoda kokonaiskäsitys siitä, mitkä teot ovat rangaistavia seksuaalirikoksia, kuinka niihin liittyviä prosessuaalisia kysymyksiä arvioidaan ja minkälainen nykyinen rangaistustaso on.

Käsillä on kirjan kolmas, uudistettu laitos. Olen voinut ottaa päivitystyössäni huomioon uuden sääntelyn aikaista ratkaisukäytäntöä ja päivittänyt myös omaa ajatteluani lisääntyneen tiedon pohjalta. Lopuksi on annettava kiitokset vielä Edilex Lakitiedon ammattitaitoiselle väelle siitä tuesta, mitä olen kirjan tekemisen eri vaiheissa saanut.

Helsingissä, lokakuussa 2025

*Timo Ojala*